

PATRISTICA

PATRISTICS

Predicile Sfântului Petru Hrisologul la uciderea Pruncilor (CLII-CLIII)

Dragoș BOICU¹

Abstract: Of the approximately 180 homilies of St. Peter Chrysologus, a group of 2 sermons [CLII and CLIII] stands out, being dedicated to the massacre (or slaughter) of the Innocents, a feast based on the Nativity narrative of the Gospel of Matthew (2:16–18). These texts dating from the first half of the fifth century represent the oldest testimony regarding a specific day dedicated to the commemoration of the “holy infants”, predating by at least half a century the Carthaginian calendar, which is generally considered the earliest mention of this celebration.

Keywords: Peter Chrysologus, Ravenna, Holy Innocents, Holy Infants, homiletics, Patristic exegesis

I

În corpusul omiletic al episcopului din Ravenna se găsește un grupaj tematic aparte, dedicat uciderii pruncilor de către Irod (CLII-CLIII), cuprinzând predici care fac parte, după cum observasem cu alt prilej², din „ciclul nativității”, alături de cuvântările despre Întrupare și Naștere (CXLA, CXLB, CXLI, CXLV, CXLVI, CXLVII, CXLVIII, CXLVIII A), despre fuga în Egipt a Mântuitorului (CL-CLI), precum și despre Epifanie (CLVI-CLX), la care se pot adăuga și omiliile la Sfântul Ștefan (CLIV) și la calendele lunii Ianuarie (CLV, CLVA)³.

---

¹ Dr. Dragoș BOICU is Lecturer at the “Andrei Șaguna” Faculty of Orthodox Theology, “Lucian Blaga” University of Sibiu, Romania; E-mail: dragos.boicu@ulbsibiu.ro.

² Dragoș Boicu, „Praznicul Bunei Vestiri în omiliile Sfântului Petru Chrysologul”, în *Jertfelnicie în apostolat, didascalie și liturghisire. Prinos de cinstitie adus Înaltpreasfințitului Părintelui nostru Dr. Laurențiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, la împlinirea vârstei de 75 de ani*, eds. Pr. Prof. Daniel Buda, Arhim. Ioachim Tomoiagă et al. (Sibiu: Andreiana, 2022), 580-91; Dragoș Boicu, „Predicile Sfântului Petru Hrisologul la Epifanie”, în *Revista Teologică*, nr. 1 (2024): 86-102.

³ Stéphane Mercier, *Divini ortus claritas. Le cycle de Noël dans les sermons de saint Pierre Chrysologue: introduction, traduction et commentaire* (Louvain: Faculté de Théologie, Université Catholique de Louvain, 2018), 17-8.

Deși în strânsă legătură și, în mod clar, subordonate praznicului Nașterii Domnului, cele două cuvântări despre pruncii martiri, rostite în ani diferiți, indică faptul că în Biserica Ravennei din prima jumătate a veacului al V-lea există o zi dedicată acestui eveniment, cu o pericopă clar delimitată pe care episcopul o tâlcuiește. Cel mai probabil, cuvântările urmează logic predicile despre fuga Mântuitorului în Egipt din zilele imediat următoare Crăciunului. De altfel, practica liturgică apuseană reține evocarea sfinților „prunci nevinovați” în ziua de 28 decembrie a fiecărui an, spre deosebire de tradiția răsăriteană care îi cinstește în data de 29 de decembrie.

Originile acestei sărbători sunt cel mai probabil orientale, derivate din cultul Bisericii din Ierusalim, care în a doua jumătate a secolului al IV-lea cunoaște o sărbătoare cu specific local, celebrată la Betleem, fie în cadrul octavei dedicate Epifaniei, fie la 40 de zile după Înviere. Lipsa unei pagini din secțiunea dedicată Nașterii Domnului în *Itinerarium Egeriae*, precum și modul vag în care descrie evenimentele, ne împiedică să avem vreo certitudine, însă putem bănuși că deplasarea clerului *in corpore* de la Ierusalim la Betleem, în frunte cu episcopul, de-a lungul celor 8 zile ar fi putut include și un moment de comemorare a victimelor lui Irod:

Iar la Betleem, în fiecare din cele opt zile, toată această procesiune și solemnități se oficiază de către preoți și întreg clerul locului, ca și de solitarii (monahii) rânduși acolo. Căci de la ceasul în care toți se reîntorc, noaptea, la Ierusalim cu episcopul, călugării locului, toți câți sunt, priveghează până la ziuă în biserica din Betleem, intonând imne și antifoane, pentru că episcopul trebuie să officieze în aceste zile neconținut în Ierusalim. Căci, atrași de strălucirea și bucuria acestei sărbători, mulțimi nesfârșite se adună de pretutindeni în Ierusalim, nu numai solitari (călugări), ci și laici, bărbați și femei (XXV, 12)⁴.

Pe de altă parte, Egeria înregistrează un alt moment în care clerul și episcopul Ierusalimului se deplasează la Betleem pentru un eveniment aparte și care nu pare să aibă nicio legătură cu perioada postpaschală în care are loc această celebrare:

În ce privește a patruzecia zi după Paști, (care cade) joi, toți se adună, în ajun, miercuri după Ceasul al șaselea, în Betleem, pentru a lua parte la priveghere. Se face privegherea în biserica din Betleem, unde este peștera în care s-a născut Domnul. A doua zi, joi, a patruzecia zi după Paști, se face Liturghie, după

---

⁴ *Itinerarium Egeriae*, XXV: „In Bethleem autem per totos octo dies cotidie is ornatus est ipsa laetitia celebratur a presbyteris et ab omni clero ipsius loci et a monazontes, qui in ipso loco deputati sunt. Nam et illa hora, qua omnes nocte in Ierusalima reuertuntur cum episcopo, tunc loci ipsius monachi, quicumque sunt, usque ad lucem in ecclesia in Bethleem peruigilant ymnos seu antiphonas dicentes, quia episcopum necesse est hos dies semper in Ierusalima tenere. Pro sollemnitate autem et laetitia ipsius diei infinite turbae se undique colligent in Ierusalima, non solum monazontes, sed et laici, uiri aut mulieres”; traducere de Marin M. Braniște, în Marin Braniște, „Însemnările de călătorie ale peregrinei Egeria, secolul IV – teză de doctorat”, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 4-6 (1982).

Predicile Sfântului Petru Hrisologul la uciderea Pruncilor (CLII-CLIII)

rânduiala ei, așa încât și preoții și episcopul să predice, vorbind în legătură cu ziua și locul; după aceea, seara, toți se reîntorc la Ierusalim (XLII)⁵.

Chiar dacă unii cercetători consideră acest pasaj drept cea mai timpurie mărturie legată de celebrarea Înălțării, datată la anul 384 d.Hr., totuși, festivitatea evocată de Egeria pare să fie mai degrabă o comemorare a pruncilor uciși de Irod în Betleem⁶, iar indicația „ita ut et presbyteri et episcopus praedicent dicentes apte diei et loco (așa încât și preoții și episcopul să predice, cuvântând cele potrivite zilei și locului)” nu face decât să creeze și mai mari îndoieli asupra conținutului respectivei sărbători⁷.

Tradiția omiletică răsăriteană punctează pomenirea pruncilor uciși de Irod în cel puțin 11 piese⁸, dintre care 7 sunt dedicate în mod special acestui moment relatat în Evanghelia de la Matei:

Proclu al Constantinopolului († 446)	<i>Homilia XXVI: De caede innocentium et de uidua</i> (CPG-5825/ BHG 827f) F.-J. Leroy, <i>L'homilétique de Proclus de Constantinople</i> , Città del Vaticano 1967, pp. 174-183
Vasile al Seleuciei († cca. 468)	<i>Homilia XXXVII: In Herodem et infantes</i> (CPG-4638/ BHG 827b) PG 85, coll. 387-398
Sever al Antiohiei (datată în 514)	<i>Homilia 64, PO 8</i> , pp. 313-318

⁵ *Itinerarium Egeriae*, XLII: „Die autem quadragesimarum post pascha, id est quinta feria, pridie omnes post sexta, id est quarta feria, in Bethleem uadunt propter uigilias celebrandas. Fiunt autem uigiliae in ecclesia in Bethleem, in qua ecclesia spelunca est, ubi natus est Dominus. Alia die autem, id est quinta feria quadragesimarum, celebratur missa ordine suo, ita ut et presbyteri et episcopus praedicent dicentes apte diei et loco; et postmodum sera reuertuntur unusquisque in Ierusalima”; traducere de Marin M. Braniște, în Braniște, „Însemnările de călătorie ale peregrinei Egeria, secolul IV – teză de doctorat”, 372.

⁶ Anatoly A. Alexiev, „On Jerusalem Vestiges of the Byzantine Gospel Lectionary”, în *Catalogue of Byzantine Manuscripts in Their Liturgical Context: Subsidia 1*, eds. Klaas Spronk, Gerard Rouwhorst și Stefan Royé (Turnhout: Brepols, 2013), 175.

⁷ A se vedea Harald Buchinger, „Pentekoste, Pfingsten und Himmelfahrt”, în *Preaching after Easter, Mid-Pentecost, Ascension, and Pentecost in Late Antiquity*, eds. Richard W. Bishop, Johan Leemans și Hajnalka Tamas (2016), 81-2.

⁸ Pentru prezentarea celor 11 omilii a se vedea studiul lui Francesco Scorza Barcellona, „La celebrazione dei santi Innocenti nell'omiletica greca”, în *Bollettino della Badia Greca di Grottaferrata*, nr. 29 (1975): 105-35; nr. 30 (1976): 73-101, reluat în volumul Francesco Scorza Barcellona, *Magi, infanti e martiri nella letteratura cristiana antica*, eds. Tommaso Caliñ, Elena Zocca (Roma: Viella, 2020), 125-83.

Ioan de Evia (datată în 744)	<i>Sermo in sanctos Innocentes</i> (CPG-8136 / BHG 825) (PG 96:1459-1508)
Ps-Hrisostom	<i>In Rachelem et in Infantes</i> (CPG-4637) (PG 61:697-700)
	<i>In Herodem et Infantes</i> (CPG-4638) (PG 61:699-702)
	<i>In Infantes et Herodem</i> (CPG-5075 / BHG 827c) F. Scorza Barcellona, <i>Un'omelia pseudo-crisostomica inedita sui santi Innocenti</i> (BHG 827c=CPG-5075), edizione critica e traduzione, Roma 1984

Alte 4 piese omiletice, dedicate unor subiecte mult mai ample, se ocupă parțial și de această temă:

Grigorie de Nazianz († 390)	<i>Oratio in Nativitatem vel in Theophania</i> (CPG-3010.38) (PG 36:311-334)
Grigorie de Nyssa († 395)	<i>Oratio in diem natalem Christi</i> (CPG-3194/ BHG 1915) (PG 46:1127-1150).
Ioan Gură de Aur († 407)	<i>Homilia IX, In Matthaeum</i> (PG 57:175-184)
Ps-Hrisostom	<i>Exeuntes Pharisei</i> (CPG-4640) (PG 61:705-710).

Din punct de vedere cronologic, primele mențiuni se găsesc în predicile Sfinților Capadocieni: Grigorie de Nazianz (379) și Grigorie de Nyssa, pentru ca, începând cu prima jumătate a veacului al V-lea, să apară și omilii speciale dedicate pruncilor (τὰ νήπια) uciși de Irod, pentru care sunt folosite epitetele ἅγια (sfinți), ἄκακα (lipsiți de răutate), ἄδολα (lipsiți de viclenie), ἄμωμα (lipsiți de vinovăție) sau οὐδὲν ἀδικήσαντα (care nu au greșit cu nimic).

Mai târziu, în *Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae*, sistematizat în secolele X-XI, pentru ziua de 29 decembrie este înscrisă comemorarea „martiriului sfinților prunci care au fost uciși la Betleem de Irod, al căror număr este paisprezece mii (ἄθλησις τῶν ἁγίων νηπίων τῶν ἐν Βηθλεὲμ ἀναιρεθέντων ὑπὸ Ἡρωόδου, ὧν ὁ ἀριθμὸς χιλιάδες δεκατέσσαρες)”⁹.

Și în Apus a fost rânduită o zi de pomenire pentru „sancti infanti” sau „innocenti” în data de 28 decembrie, după cum atestă *Kalendarium Ecclesiae*

⁹ Hyppolite, Delehay, *Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae* (Bruxelles: Société des Bollandistes, 1902), 353.

Predicile Sfântului Petru Hrisologul la uciderea Pruncilor (CLII-CLIII)

Carthaginensis, de la începutul secolului al VI-lea: „V Kal. Jan. sanctorum Infantum, quos Herodes occidi”¹⁰. Cu toate acestea, și în spațiul occidental există mărturii omiletice mai timpurii, datate și ele în a doua jumătate a secolului al IV-lea și de-a lungul veacului următor, dar chiar și mai târziu. Este vorba mai întâi de pasaje și trimiteri la uciderea pruncilor, inserate în predicile prilejuite de Nașterea Domnului și de Epifanie.

Optatus de Mileve	<i>Sermo in natali infantum, qui pro domino occisi sunt</i> (CPL-245), <i>PLS(supplementum)</i> 1:288
Augustin († 430)	<i>Sermo 199, In Epiphania Domini</i> , (CPL-284.199) (<i>PL</i> 38:1026-1028)
	<i>Sermo 202, In Epiphania Domini</i> (CPL-284.202) (<i>PL</i> 38:1031-1033)
	<i>Sermo (dubius) 373 De Epiphania Domini</i> (CPL-285.373) (<i>PL</i> 39:1663-1665)
	<i>Sermo (dubius) 375 De Epiphania Domini</i> (CPL-285.375) (<i>PL</i> 39:1668-1669)
Ps-Augustin	<i>Sermo Caillau – Saint-Yves II, 25, In natali Domini</i> (<i>PLS</i> 2:1037-1038)
Ps-Augustin	<i>Sermo Morin Guelf. App. 1, De natale Domini</i> (<i>PLS</i> 2:1339-1342)
Leon cel Mare († 461)	<i>Sermones 31-38, In Epiphaniae Solemnitate</i> (CPL-1657.31-38) (<i>PL</i> 54:234-263)
Fulgentius de Ruspe († 527/533)	<i>Sermo 4, De Epiphania deque Innocentum nece et muneribus Magorum</i> , (CPL-831) (CCSL 91A, p. 910-917)

Acestora li se mai alătură încă un set de cuvântări pseudo-augustinieni, prezentate pe larg de către Francesco Scorza Barcellona¹¹. Uneori este vorba de referințe laconice, alteleori întâlnim trimiteri vagi la acest episod din capitoul 2 al Evangheliei de la Matei. Cert este că tratarea subiectului este mai degrabă accidentală și oarecum inevitabilă, dar în același timp reprezintă momente importante în care se conturează câțiva *topoi*, reluați de posteritate.

Pe lângă aceste predici, întâlnim un grupaj de omilii rostite în ziua rânduită anume pentru pomenirea pruncilor uciși. Acestea sunt:

¹⁰ *Kalendarium Ecclesiae Carthaginensis*, *PL* 13:1228.

¹¹ A se vedea studiul Francesco Scorza Barcellona, „La celebrazione dei santi Innocenti nell’omiletica latina dei secoli IV-VI”, în *Studi Medievali*, III, 15, nr. 2 (1974): 705-67, reluat și în volumul Francesco Scorza Barcellona, *Magi, infanti e martiri*, 55-123.

Maximin Arianul († cca 430)	<i>Sermo 8, In natale Infantum, (PLS 1:747-748)</i>
Petru Hrisologul (†450)	<i>Sermo 152, de occisione infantium ab Herode (CPL-227.152)</i> <i>Sermo 153 de eodem secundus (CPL-227.153) (PL 52:605-608)</i>
Cezar de Arelate (†542)	<i>Sermo 222, in natali Sanctorum Innocentium (CPL-1008.222) (CCSL 104, pp. 877-881)</i>
Ps-Augustin	<i>Sermo Mai 151, De occisione Infantium (PLS 2:1247-1249)</i>
	<i>Sermo Caillau-Saint-Yves II, 86 (PLS 2:1098-1100)</i>
	<i>Sermo Caillau-Saint-Yves II, App. 79 (A. Caillau, S. Augustini Hipponensis Episcopi Opera Omnia, XXIVbis, p. 418-424)</i>

Remarcăm preponderența surselor nord-africane (Optatus, Augustin, Maximin, Fulgentius), ceea ce indică o solidă înrădăcinare într-o tradiție locală mult mai veche, care avea în centru evocarea tinerilor martiri, conturată în veacurile sângeroaselor persecuții, dacă ținem cont de remarca Sfântului Ciprian al Cartaginei:

Nașterea lui Hristos a început imediat cu martiriile pruncilor, astfel încât, din cauza numelui Său, să fie uciși cei de doi ani și mai mici. Vârsta încă neadecvată pentru luptă s-a dovedit potrivită pentru cunună, astfel încât s-a arătat că sunt nevinovați cei care sunt uciși pentru Hristos, iar copilăria nevinovată a fost omorâtă din cauza numelui Său. S-a arătat că nimeni nu este scutit de pericolul persecuției, când chiar și aceștia au devenit martiri¹².

De asemenea, putem distinge între texte care sunt dedicate subiectului și cele care doar folosesc evocarea micuților martiri ca pretext pentru abordarea altor subiecte, cum face de exemplu Cezar de Arelate. De fapt, cuvântările cele mai concentrate pe tema anunțată rămân cele două piese alcătuite de către episcopul Ravennei, Petru Hrisologul.

¹² Ciprian al Cartaginei, *Epistola* 58, 6: „Christi nativitas a martyriis infantium statim coepit, ut ob nomen eius a bimatu et infra qui fuerant necarentur. Aetas necdum habilis ad pugnam idonea extitit ad coronam, ut appareret innocentes esse qui propter Christum necantur, infantia innocens ob nomen eius occisa est. Ostensum est neminem esse a periculo persecutionis innumem, quando et tales martyria fecerunt” (CSEL 3, 2: 661).

Trebuie precizat faptul că, deși *Sermo CLII* a mai fost atribuită în trecut lui Severian de Gabala din Franța, lui Severian de Gabala din Siria și chiar lui Augustin¹³, nu mai există dubii că acest text îi aparține într-adevăr lui Petru Hrisologul, în vreme ce, pentru foarte scurta *Omilie CLIII*, paternitatea nu a fost contestată, dimensiunile reduse fiind o marcă inconfundabilă a ierarhului din Ravenna. De altfel, cuvântările adresate la zilele de pomenire ale sfinților de peste an au aproximativ aceeași întindere: de exemplu omilia următoare, CLIV, dedicată protomartirului Ștefan, însumează 280 de cuvinte, pe când *Sermo CLIII* numără 257 de cuvinte.

Cuprinsul omiliilor

Din punct de vedere tematic, cele două omilii autentice sunt foarte ofertante, întrucât relevă o serie de chei hermeneutice pentru abordarea exegetică a capitolului 2 al Evangheliei de la Matei, cum se poate constata din rezumatele următoare.

Sermo CLII

Plin de mânie și de frustrare, Irod își dezlănțuie furia asupra pruncilor nevinovați (§1). Umilința îndurată de amăgirea magilor sporește și mai mult nelegiuirea lui Irod, care se răzbuună, trimițându-și oștenii să smulgă pruncii de la sânul mamelor lor și dându-i morții pe cei ce abia veniseră la viață (§2). În mod paradoxal, Irod se avântă spre deznodământul pe care speră să-l evite, căci „cel ce încearcă să ucidă viața se ucide pe sine” (§3). Pretinzând să-și întindă stăpânirea dincolo de limitele regatului pământesc, Irod atacă Împărăția cerească suspendând orice formă de dreptate, lege sau bun-simț, crezând că și de această dată își poate consolida tronul prin asasinat și teroare (§4). Setea de putere se transformă în sete de sânge și, de aceea, nu se dă în lături de la o fărădelege lipsită de logică, transferând vina unui singur Copil asupra tuturor celor născuți în Betleem (§5). Dar cum puteau fi vinovați acei copii neputincioși? O astfel de crimă reprezintă o nelegiuire ce nu poate fi justificată sub niciun pretext (§6). Episcopul anticipează frământarea auditoriului care se poate întreba de ce Mântuitorul îi neglijează pe oștenii nevinovației Sale și îi expune răzbuunii lui Irod. Dar Hristos nu îi abandonează pe ceilalți prunci, ci le oferă oportunitatea de a dobândi o negrăită răsplată, luându-i cu Sine în Împărăția Sa (§7). Se poate spune că acea generație de prunci s-a născut pentru martiriu, nu pentru lume, căci fiind uciși pentru Hristos, trăiesc cu adevărat, iar mamele lor îndurerate sunt botezate prin lacrimile vărsate pentru copilașii care sunt, la rândul lor, botezați în propriul sânge (§8). Dar opțiunea pentru martiriu nu este strict rodul străduinței

---

¹³ Alejandro Olivar, *Los Sermones de San Pedro Crisologo. Estudio critico* (Montserrat: Abadia de Montserrat, 1962), 211-12.

omenești, ci și lucrarea harului, pentru că biruirea celui rău e propriu darului dumnezeiesc (§9).

Sermo CLIII

Zămislirea și Nașterea Mântuitorului stau sub semnul miracolului și al excepționalului, episcopul Petru subliniind singularitatea în istorie a acestei lucrări tainice (§1). Pruncii uciși sunt asemănați unei oștiri ce își dă sufletul pentru împăratul ei, vărsându-și sângele în mod prematur pentru a-l proteja pe Hristos. Și aici se poate constata un paradox: precum fecioria primește cinstea maternității în Născătoarea de Dumezeu, la fel și copilăria nevinovată înșfacă răsplata muceniciei (§2). Iar împăratul salvat prin sacrificiul pruncilor, chiar dacă fuge, nu o face din frică, ci pentru a da sens acestui martiriu, transformându-i din fii ai sinagogii în mucenici ai Săi, încorporându-i în Biserica pe care avea să o întemeieze prin lucrarea Sa răscumpărătoare (§3).

Organizarea ideilor celor două omilii indică faptul că au fost precedate de câte o predică despre fuga în Egipt (*De fuga Domini in Aegyptum*, probabil *Sermo CL* sau *CLI*), față de care sunt în strânsă legătură tematică, continuând tâlcuirea respectivelor pericope¹⁴.

Urmărind structurile lexicale ale celor două cuvântări, Franco Sottocornola constată că Petru Hrisologul folosește adesea termenii „infantes” și „innocentes”¹⁵, dar într-o varietate de combinații care exclud ca la acel moment să existe o sintagmă consacrată de tipul „sancti innocentes”, „innocentes infantes” sau „innocentes martyres”. Totuși, caracterul encomiastic al textelor sugerează că ar fi fost prilejuate de o sărbătoare sau o zi rezervată evocării pruncilor uciși de Irod¹⁶. În acest caz, cele două omilii ar reprezenta cea mai veche mărturie privind o anumite zi dedicată pomenirii „sfinților prunci”, anterioară cu cel puțin o jumătate de veac calendarului cartaginez, deja menționat. În plus, cuvântările Sfântului Petru Hrisologul constituie cele mai vechi texte omiletice cunoscute din vestul Europei¹⁷ în care este tâlcuit strict acest episod din Evanghelia de la Matei.

---

¹⁴ Franco Sottocornola, *L'anno liturgico nei sermoni di Pietro Crisologo* (Casena: 1973), 122-3.

¹⁵ Sottocornola, *L'anno liturgico*, 34.

¹⁶ Sottocornola, *L'anno liturgico*, 235-6.

¹⁷ Sottocornola, *L'anno liturgico*, 236.

II

Omiliile CL-CLIII ale Sfântului Petru Hrisologul¹⁸

Omilia a CLII-a: Cu privire la Irod și la pruncii (uciși)

1. Astăzi sălbăticia lui Irod a arătat până unde poate ajunge invidia, până unde se poate repezi zavistia și până unde se lasă purtată pizma, care, în vreme ce năzuiește să egaleze îngustimile împărăției temporale, se trudește să pună capăt nașterii Împăratului veșnic, precum spune evanghelistul: *când Irod, zice, a văzut că a fost amăgit de magi, s-a mâniat foarte și, trimitând a ucis pe toți pruncii care erau în Betleem și în toate hotarele lui* (Matei 2, 16).

2. *Când a văzut că a fost amăgit de magi*. Necuviința suferă fiind ea batjocorită și se înfurie sporindu-și cruzimea, înșelăciunea răcnește fiind ea păcălită, fraudă e zdrobită fiind întoarsă împotriva ei. Irod scrâșnește, căzând el însuși în lațul pe care l-a întins. De aceea dezlănțuie nedreptatea pe care a făurit-o, ia armele dintr-o convingere perfidă, caută cu furie pământeană pe Cel pe Care L-a crezut născut din cer. Adună tabăra de oșteni la sânul mamelor, atacă fortăreața dragostei dintre sâni (mamele), înfinge în delicații sâni fierul (sabiei), varsă lapte mai înainte de sânge, îi face [pe prunci] să simtă moartea mai înainte de viață și aduce întunecimi celor ce veneau la lumină.

3. Astfel a lucrat învățătorul răutății, slujitorul înșelăciunii, meșteșugarul mâniei, săvârșitorul crimei, autorul impietății, tâlharul pietății, vrăjmașul nevinovăției, dușmanul firii, mai rău pentru ai săi și cel mai rău pentru sine, de care Hristos nu a fugit ca să scape, ci ca să nu-l vadă. Țintind spre înălțime cade în adânc, lovind cerul intră în abis. Cel ce merge împotriva lui Dumnezeu merge împotriva sa și cel ce încearcă să ucidă viața se ucide pe sine, pentru că pierzarea nu poate să pună stăpânire pe mântuire.

4. O, îndrăzneală, cât ești de oarbă mereu! O, bănuială, cât ești de rea întotdeauna! O, cum pierde cele primite cel ce încearcă să le stăpânească și pe cele ce nu i-au fost încredințate! Ocupând Irod regatul pământesc, luptă cu cel ceresc; râvnind la cele pământești, s-a repezit la cele dumnezeiești, și a vânat bunătatea însăși cu toată necuviința. A auzit că s-a născut un rege, a întrebat unde, când, din cine și nu a căutat cum și de ce, pentru că la el nu se găsea teama de a păcătui ori dragostea de nevinovăție. Hotărât spre crimă, grabnic spre păcat, pregătit de ucidere, nu a cercetat pricina nevinovăției. Suprimă dreptatea, amestecă legea cu fărădelegea, cel căruia neputința îi este tovarășă; cel căruia echitatea îi este nesuferită, iar inechitatea îi e prietenă; cel ce trăiește prin asasinate și își întărește

---

¹⁸Textul folosit pentru traducere este cel al ediției critice stabilite de către Alejandro Olivar în *Sancti Petri Chrysologi Collectio sermonum*, III, în *Corpus Christianorum Series Latina*, XXIVB (Turnholt: Brepols, 1982), 932-57.

(tronul) prin sânge, cel care se deprinsese cu cruzimi, pentru care totul se menținea prin frică și nimic nu se întemeia pe iubire.

5. Astfel, ca un orb îl căuta atunci Irod pe Hristos cu săbiile, îl urmărește cu vărsarea de sânge, îl caută cu cruzime. Temându-se de un succesor l-a atacat pe Ziditor, i-a ucis pe cei nevinovați în loc să fi voit să piară răutatea. Călăuzitor al poporului, păzitor al obiceiurilor, îndrumător al învățaturii, căutător al dreptății, apărător al echității, slujitor al nevinovăției, binefăcătorul poporului trece sub tăcere pricina nevinovăției, preschimbă vina unui singur născut în pedepsirea celor născuți, dispune uciderea celor răsăriți la nașterea Ziditorului și poruncește ca lucrarea Răscumpărătorului să devină primejdie pentru cei care trebuiau să fie izbăviți. Judecătorul îi cheamă pe ascultători, îi întreabă pe cei ce vorbesc, îi iscodește pe cei ce neagă, îi presează pe vinovați, îi descurajează pe tovarăși, îi urmărește pe martori, îi aduce pe complici, iar pe cei descoperiți îi dă pedepsei.

6. De ce copiii? Care este vina celor ce nu pot acționa, a căror limbă a tăcut, [ai căror] ochi nu au văzut nimic, [ale căror] urechi nu au auzit nimic, [ale căror] mâini nu au făcut nimic? S-au supus morții cei ce nu au știut să trăiască cu adevărat. Nu a contat timpul, vârsta nu i-a scutit, nici tăcerea nu i-a apărât pe cei ce, potrivit lui Irod, erau vinovați că s-au născut. Și pe drept, cum nu ar restitui datoria firii aceia de la care era cerută pe seama Ziditorului? Om nefericit, care și-a pregătit luiși toate [faptele] spre acuzare, nu lasă loc de scuză pentru a se apăra, ci a pregătit totul spre pedeapsă! Cine îl va dezvinovați pe cel pe care nevinovăția îl lovește, copilăria îl atacă, laptele ca și sângele îl învinovățește? Acestea (il acuză) pe Irod.

7. Ce (face) Hristos? De ce Cunoscătorul celor viitoare, Păstrătorul tainelor, Judecătorul cugetelor și Cel ce scrutează mințile îi părăsește pe cei despre care El știa că trebuie să fie căutați din pricina Sa și știa că vor fi uciși din cauza Lui? Născut rege și Rege al cerului, pentru ce i-a neglijat pe oștenii nevinovăției Sale? De ce a disprețuit oastea tovarășilor Săi? De ce a lăsat în urmă gărzile desemnate leagănului său în așa fel încât vrăjmașul care urmărea să-L caute doar pe Rege să se năpustească¹⁹ asupra fiecărui ostaș? Fraților, Hristos nu i-a disprețuit pe oștenii Săi, ci i-a înaintat [în grad] pe cei cărora le dăduse să biruiască mai înainte de a trăi, pe cei pe care i-a făcut să obțină victoria fără luptă, pe cei cărora le-a dăruit cununi mai înainte de membre, pe cei cărora a vrut să le treacă cu vederea greșelile prin virtuți, ca să dobândească cerul mai înainte de pământ și să fie sădiți întru cele dumnezeiești mai înainte de cele omenești. Deci Hristos i-a trimis înainte pe oștenii săi, nu i-a pierdut; nu și-a abandonat trupele Sale, ci le-a luat la Sine.

8. Fericiți sunt cei pe care îi vedem născuți pentru martiriu, nu pentru lume! Fericiți cei ce preschimbă trudirile în liniște, durerile în alinare, chinurile în

---

¹⁹ În loc de „crassaretur”, ca în ediția critică a lui Olivar, am citit „grassaretur” (PL 52:606).

bucurie! Trăiesc, trăiesc deoarece trăiesc cu adevărat cei ce s-au învrednicit să fie uciși pentru Hristos. Fericite pânțele care poartă astfel (de făpturi)! Fericți sâni, care au curs (pentru unii) ca aceștia! Fericite lacrimile care pentru unii ca aceștia s-au adăugat la harul botezului prin plângerile vărsate. Căci într-un chip diferit, printr-un unic dar, mamele sunt botezate în lacrimile lor, iar fiii lor în propriul sânge. Maicile au suferit în martiriul fiilor, căci sabia străpungând mădularele fiilor a ajuns la inimile mamelor. Și trebuie ca să fie părtașe răsplătirii cele ce au fost părtașe pătimirii. Copilul a zâmbit ucigașilor, copilașul era atras de sabie, sugarul [privea] către groaza ucigașului, în loc să fie atent la doică, vârsta ce nu cunoștea încă lumina se bucura urmând să moară. Fiul-copil îl consideră pe tot omul părinte, nu vrăjmaș. Mamele, mamele îndură orice este propriu strâmtorării și durerii, și de aceea cele care au vărsat lacrimile martiriului nu vor fi lipsite de bucuria martiriului.

9. Ascultătorul să ia aminte la acest loc, să fie atent ca să înțeleagă că martiriul nu se bazează pe merit, ci vine prin har. Ce voință, ce alegere (era) în copilași acolo unde și natura însăși era captivă? Deci, în ce privește martiriul, să-i atribuim totul lui Dumnezeu, nimic nouă. Nu e propriu puterii omenești, ci e lucrarea darului dumnezeiesc a-l birui pe diavol, a preda trupul, a disprețui cele dinlăuntru, a îndura chinurile, a-i osteni pe chinuitori, a smulge slava din nedreptăți și viața din moarte. Cel ce aleargă spre martiriu nu ajunge prin puterea sa la cunună [iar pe noi să ne ducă spre ieslea cea cerească Însuși Acela Care a consimțit să stea în staulul nostru, Domnul nostru Iisus Hristos Nazarineanul, Care trăiește și împărățește în vecii vecilor. Amin]²⁰.

Omilia a CLIII-a: A doua cu privire la același subiect

1. Fraților, nu e propriu înțelegerii omenești să descopere taina nașterii din Fecioară. Nu firii, ci Ziditorului îi aparține ceea ce firea nu are, iar ceea ce carnea nu poate pricepe este lucrarea Duhului ceresc. Unde nu e urma [lucrării] omenității, acolo e semnul dumnezeirii, precum spune prorocul: *Domnul Însuși vă va da semn: iată fecioara va lua în pânțele* (Isaia 7, 14). Unde nu e nimic obișnuit celor pământești, acolo totul este specific rânduielii cerești. Cel ce nu e din lume nu poate să fie cuprins de înțelegerea lumească. Se naște în chip dumnezeiesc, nu omenesc: zămislire care o păstrează fecioară (pe maică), naștere care lasă [nesticată] pe fecioară. Dumnezeu înaintează acolo unde în niciun chip nu se descoperă vreo urmă a trecerii omenești; nu există banalitate acolo unde se ivesc miracolele²¹. Semnele nu se referă la obișnuințe, iar unicitatea nu acceptă

²⁰ Adaos în ediția publicată de J.-P. Migne (PL 52:607).

²¹ *Consuetudo deficit, miracula cum geruntur* – literal „lipsește obișnuința când apar miracole”.

o altă instanță [identică], precum arată pericopa de astăzi, care istorisește luptele dumnezeiești ale pruncilor.

2. Cohorta apărută cu împăratul său a fost mai degrabă nerăbdătoare să moară înaintea împăratului decât să moară toată împreună cu el. Ostașii devotați lui Hristos încep să slujească în oaste înainte de a trăi, să lupte înainte de a se juca, să-și verse sângele înainte de a se sătura de laptele sânilor. Sufletele înflăcărate nu îndură opreliștile trupului: năpustindu-se din poală asupra ascuțișurilor sălbătice ale vrăjmașilor, anticipează prin curaj mângâierile, prin răni sărutările, prin fierul (sabiei) mirurile, ca să poată locui în cer mai înainte de [a viețui pe] pământ, ca să poarte răsplătirile duhului mai înainte de [a purta] carne, ca să dobândească victoriile mai înainte de a fi înțărcați²². Cu adevărat, fraților, cu adevărat aceștia sunt martiri ai harului: mărturisesc cei ce tac, luptă cei ce nu știu [s-o face], biruie cei nepricepuți, mor cei ce nu să își dau seama, înalță stâlparei cei necunoscători, smulg cununile cei neștiutori. Deci precum fecioria neștiutoare de stricăciune primește cinstea maternității, astfel copilăria ce nu cunoaște patima smulge stâlparele și cununile martiriului.

3. Dar ce să zicem că Împăratul însuși, Cel ce trebuie să rămână ferm, fuge singur și fuge la îndrumarea Tatălui? Această fugă e lucrarea iubirii celei mai intime, nu a fricii neștiutoare. Dacă Hristos ar fi rămas, sinagoga i-ar fi avut ca fii pe aceștia pe care Biserica nu i-ar fi avut ca martiri.

---

²² *Perferre hominum nutrimenta* – literal „a-și termina hrana omenească sau alimentele de la oameni”.